

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2018/19:AU4

Riksrevisionens rapport om deltagarantal i nya arbetsmarknadspolitiska insatser

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen avslår den motion som väckts med anledning av skrivelsen och lägger skrivelsen till handlingarna.

Riksrevisionen har granskat regeringens bedömningar av det förväntade antalet deltagare i nya arbetsmarknadspolitiska insatser i syfte att undersöka träffsäkerheten i regeringens bedömningar av volymen och att undersöka om de utförs på ett sådant sätt att insatsernas framtida volymer kan förutsägas på ett tillförlitligt sätt (RiR 2018:10). Rapporten innehåller iakttagelser och rekommendationer som avser regeringens arbete med bedömningarna av volymerna.

Utskottet instämmer liksom regeringen i den problembeskrivning som Riksrevisionen redovisar i sin granskning och i de rekommendationer som lämnas.

I betänkandet finns en reservation (SD).

Behandlade förslag

Skrivelse 2018/19:10 Riksrevisionens rapport om deltagarantal i nya arbetsmarknadspolitiska insatser.

Ett yrkande i en följdmotion.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Utskottets överväganden	5
Riksrevisionens rapport om deltagarantal i nya arbetsmarknadspolitiska insatser	5
Reservation	9
Riksrevisionens rapport om deltagarantal i nya arbetsmarknadspolitiska insatser (SD)	9
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	10
Skrivelsen	10
Följdmotionen	10

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Riksrevisionens rapport om deltagarantal i nya arbetsmarknadspolitiska insatser

Riksdagen avslår motion

2018/19:687 av Alexander Christiansson m.fl. (SD) och
lägger skrivelse 2018/19:10 till handlingarna.

Reservation (SD)

Stockholm den 7 februari 2019

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Anna Johansson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Anna Johansson (S), Jessica Polfjärd (M), Patrik Björck (S), Saila Quicklund (M), Magnus Persson (SD), Ali Esbati (V), Ebba Hermansson (SD), Johan Andersson (S), Sofia Damm (KD), Alexander Christiansson (SD), Leila Ali-Elmi (MP), Serkan Köse (S), Hanif Bali (M) och Johanna Haraldsson (S).

Redogörelse för ärendet

Utskottet behandlar i detta betänkande regeringens skrivelse 2018/19:10 Riksrevisionens rapport om deltagarantal i nya arbetsmarknadspolitiska insatser och en motion som har väckts med anledning av skrivelsen. Förslaget i motionen finns i bilagan.

Enligt riksdagsordningen ska Riksrevisionen lämna sina granskningsrapporter över effektivitetsrevisionen till riksdagen. Riksdagen ska överlämna rapporterna till regeringen, som inom fyra månader ska återkomma i en skrivelse till riksdagen med en redovisning av vilka åtgärder regeringen vidtagit eller avser att vidta med anledning av iakttagelserna i rapporten.

Riksrevisionen överlämnade våren 2018 granskningsrapporten Deltagarantal i nya arbetsmarknadspolitiska insatser – önsketänkande framför träffsäkra volymbedömningar (RiR 2018:10) till riksdagen. I november 2018 informerade företrädare för Riksrevisionen utskottet om granskningsrapporten, och regeringen överlämnade skrivelse 2018/19:10 till riksdagen.

Utskottets överväganden

Riksrevisionens rapport om deltagarantal i nya arbetsmarknadspolitiska insatser

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att regeringen skyndsamt bör åtgärda de brister som framkommer i Riksrevisionens rapport och lägger regeringens skrivelse till handlingarna.

Jämför reservationen (SD).

Riksrevisionens granskning

Riksrevisionen har granskat regeringens bedömningar av det förväntade antalet deltagare i nya arbetsmarknadspolitiska insatser. Resultatet av granskningen redovisas i rapporten Deltagarantal i nya arbetsmarknadspolitiska insatser – önsketänkande framför träffsäkra volymbedömningar (RiR 2018:10).

Bakgrund och metod

Riksrevisionen konstaterar att regeringen under perioden 2006–2015 introducerade fler än 20 nya arbetsmarknadspolitiska insatser. En viktig del av regeringens förberedelser inför nya arbetsmarknadspolitiska insatser är att bedöma antalet deltagare. Sådana bedömningar av volymen görs bl.a. för att beräkna kostnader och prioritera mellan olika utgifter i statsbudgeten. De fungerar dessutom som underlag för långtidsprognoser över sysselsättning och arbetslöshet.

Riksrevisionen noterar att det har funnits indikationer på att de arbetsmarknadspolitiska insatser som har lanserats av regeringen i flera fall inte har nått upp till det förväntade antalet deltagare. Mot denna bakgrund beslutade Riksrevisionen att granska regeringens bedömningar av volymen.

Syftet med granskningen har varit att undersöka träffsäkerheten i regeringens bedömningar av volymen i nya arbetsmarknadspolitiska insatser och att bedöma om de utförs på ett sådant sätt att insatsernas framtida volymer kan förutsägas på ett tillförlitligt sätt.

Granskningen har genomförts dels genom att jämföra bedömningarna och utfallet av volymen för 23 insatser som regeringen introducerade 2006–2015, dels genom att med fallstudier granska hur bedömningarna av volymen för fem av dessa insatser har förberetts och dokumenterats. Fallstudierna består av Praktikantprogram inom statsförvaltningen för personer med funktionsnedsättning, Arbetssträning med handledare, Yrkesintroduktionsanställning, Utbildningskontrakt och Traineejobb.

Iakttagelser och rekommendationer

Riksrevisionens övergripande slutsats är att det finns ett betydande förbättringsutrymme i regeringens bedömningar av antalet deltagare i nya arbetsmarknadspolitiska insatser. Det förväntade antalet deltagare och kostnaderna har systematiskt överskattats under hela den undersökta perioden. Enligt Riksrevisionen kan det antingen bero på att förväntningarna har varit för höga eller att utfallet har blivit lägre än vad som var rimligt att förvänta sig, eller möjligen en kombination av dessa båda tendenser.

Riksrevisionen konstaterar bl.a. att det av de fallstudier som har genomförts tydligt framgår att det finns brister i både dokumentationen av och analysarbetet vid bedömningen av antalet deltagare. Riksrevisionen menar även att skillnaderna mellan prognos och utfall kan förklaras av en inbyggd överoptimism i bedömningarna och att bedömningarna utgjort målsättningar snarare än realistiska prognoser. Enligt Riksrevisionen medför den här typen av systematiska överskattningar av deltagarantalet bl.a. att resurser som avsätts för arbetsmarknadspolitik inte kommer till användning. Det innebär också en risk för att resurser läggs på insatser med låg kostnadseffektivitet.

Riksrevisionen framhåller bl.a. att systematiskt genomförda förberedelser med utgångspunkt i kända förklaringsfaktorer skulle öka träffsäkerheten i bedömningen av volymerna. Vidare är det centralt att dokumentera bedömningarna och deras förberedelser. Riksrevisionen betonar även vikten av uppföljning och utvärdering av både bedömningen av volymerna och utfallet av de arbetsmarknadspolitiska insatserna.

Mot ovanstående bakgrund lämnar Riksrevisionen följande rekommendationer:

- Regeringen bör i sina volymbedömningar av nya arbetsmarknadspolitiska insatser systematiskt ta hänsyn till faktorer som tidigare visat sig påverka deltagarantalet. Antaganden och analys bör därvid dokumenteras för att möjliggöra uppföljning.
- Regeringen bör redovisa vilka volymer man förväntar sig i insatserna samt säkerställa att det i efterhand går att följa hur många personer som deltagit i insatserna.
- Regeringen bör följa upp och utvärdera träffsäkerheten i sina volymbedömningar samt analysera orsakerna till eventuella avvikelser.

Regeringens skrivelse

I skrivelse 2018/19:10 framhåller regeringen att utgångspunkten är att bedömningen av volymen inför nya arbetsmarknadspolitiska insatser ska vara välgrundad och hålla hög kvalitet. Samtidigt konstateras att Riksrevisionens granskning visar att deltagarantalet har överskattats i flertalet av de arbetsmarknadspolitiska insatser som olika regeringar införde mellan 2006 och 2015.

Regeringen instämmer i Riksrevisionens bedömning att hänsyn bör tas till faktorer som påverkar antalet deltagare och att antagandena och analysen bör dokumenteras. Regeringen instämmer även i rekommendationen att det i efterhand bör gå att följa hur många personer som har deltagit i en insats. Vidare poängterar regeringen att det är viktigt att uppföljningen kan göras på ett kostnadseffektivt sätt. Regeringen instämmer slutligen i Riksrevisionens rekommendation att träffsäkerheten i bedömningarna av volymen bör följas upp och utvärderas.

Regeringen framhåller att de arbetsmarknadspolitiska insatserna i dag följs upp exempelvis genom uppdrag och i dialog med Arbetsförmedlingen. Därutöver har Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) i uppdrag att genomföra utvärderingar av den arbetsmarknadspolitiska verksamheten.

När det gäller åtgärder med anledning av Riksrevisionens iakttagelser anför regeringen att det sker ett kontinuerligt arbete med att utveckla beräkningsmetoder och prognosmodeller, dokumentation av analys och antaganden, redovisningar, uppföljningar och utvärderingar. Regeringen anser att Riksrevisionens granskning är ett viktigt bidrag till detta arbete.

I och med denna skrivelse anser regeringen att Riksrevisionens rapport är slutbehandlad.

Motionen

I motion 2018/19:687 av Alexander Christiansson m.fl. (SD) påpekar motionärerna att det arbetsmarknadspolitiska området i dag har stora utmaningar på grund av den stora migration som tidigare regeringar har öppnat för. Regeringen har valt att investera stora belopp i integrationssatsningar och etableringsåtgärder men med mycket låga resultat. Riksrevisionens granskning visar att regeringens bedömningar av volymen i nya arbetsmarknadspolitiska insatser som en följd av bl.a. överoptimism varit långtifrån träffsäkra. Motionärerna betonar att felbedömningar av det slag som regeringen ägnat sig åt riskerar att leda till en ineffektiv resursanvändning eftersom styckkostnaderna för en insats blir mycket stora då deltagandet är lågt. Motionärerna anser därför att regeringen skyndsamt bör åtgärda de brister som framkommer i rapporten.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis framhålla att olika former av arbetsmarknadspolitiska insatser spelar en viktig roll för att genomföra arbetsmarknadspolitiken. Insatser som används på rätt sätt kan stärka den enskildes möjligheter att få eller behålla ett arbete och bidra till en förbättrad matchning på arbetsmarknaden.

Som Riksrevisionen framför i sin granskningsrapport är arbetet med att bedöma det förväntade antalet deltagare en viktig del av regeringens förberedelser inför nya arbetsmarknadspolitiska insatser. Det är centralt inte minst för att beräkna kostnader och prioritera mellan olika utgifter i statsbudgeten. Utskottets uppfattning är att väl utförda bedömningar av volymen starkt kan bidra till att hushålla med statens resurser på ett effektivt sätt. Utskottet delar således regeringens utgångspunkt att bedömningen av volymen inför nya arbetsmarknadspolitiska insatser ska vara välgrundad och hålla hög kvalitet.

Utskottet instämmer liksom regeringen i de bedömningar och rekommendationer Riksrevisionen redovisar i sin granskning. Utskottet anser att rapporten är både väl underbyggd och väl avvägd. Som regeringen framhåller finns det skäl att notera den roll som bl.a. IFAU har i att följa upp och utvärdera arbetsmarknadspolitiken.

Vidare noterar utskottet att regeringen arbetar kontinuerligt med att utveckla bl.a. beräkningsmetoder och prognosmodeller, dokumentation, uppföljningar och utvärderingar. Utskottet anser liksom regeringen att Riksrevisionens granskning är ett viktigt bidrag till detta arbete.

När det gäller den följdmotion som väckts delar utskottet inte motionärernas negativa syn på etableringsåtgärder. Utskottet delar Riksrevisionens uppfattning att det finns utvecklingsmöjligheter i regeringens arbete med bedömning av volymen inför nya arbetsmarknadspolitiska insatser. En utveckling på området kan bidra till ett mer effektivt genomförande av arbetsmarknadspolitiken. Utskottet noterar som framförts ovan att ett kontinuerligt arbete pågår inom detta område. Utskottet kommer att följa detta arbete med intresse framöver.

Sammanfattningsvis föreslår utskottet att riksdagen avslår motionsyrkandet och lägger regeringens skrivelse till handlingarna.

Reservation

Riksrevisionens rapport om deltagarantal i nya arbetsmarknadspolitiska insatser (SD)

av Magnus Persson (SD), Ebba Hermansson (SD) och Alexander Christiansson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:687 av Alexander Christiansson m.fl. (SD) och lägger skrivelse 2018/19:10 till handlingarna.

Ställningstagande

Sverige står i dag inför stora utmaningar på det arbetsmarknadspolitiska området. Vi ser en arbetsmarknad där arbetslösheten hos utrikes födda är hög. Det är en följd av den stora migration som tidigare regeringar har öppnat för. Vi anser till skillnad från utskottet att regeringens agerande för att komma till rätta med de omfattande problemen med felaktiga bedömningar av volymen i nya arbetsmarknadspolitiska insatser inte är tillräckligt. Den överoptimism som enligt Riksrevisionen har präglat regeringens arbete med bedömning av volymerna är högst olämplig och riskerar att få stora konsekvenser för framtida program och satsningar. Vi har nu en situation där etableringsåtgärderna skönmålas och skattebetalarna får betala. Vi anser att det behövs tydliga åtgärder för att komma till rätta med problemen redan nu. Det är inte rimligt att som utskottet nöja sig med regeringens förklaring att det pågår ett kontinuerligt arbete på området. Vi anser därför att regeringen skyndsamt bör vidta nya åtgärder för att åtgärda de brister som framkommer i rapporten.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2018/19:10 Riksrevisionens rapport om deltagarantal i nya arbetsmarknadspolitiska insatser.

Följdmotionen

2018/19:687 av Alexander Christiansson m.fl. (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt bör åtgärda de brister som framkommer i rapporten, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.